

Ткачук С. И. Проблемы формирования технологической культуры учащихся в общеобразовательных учебных заведениях.

В статье раскрываются проблемы технологической подготовки школьников общеобразовательных учебных заведений, в частности, современное состояние формирования у них технологической культуры с учетом изменений, произошедших в образовании и социально-экономическому развитию общества.

Ключевые слова: технологии, технологическая подготовка, образовательная область "Технология", технологическая культура, общеобразовательные учебные заведения, учащиеся.

Tkachuk S. I. Problems of technological culture students in modern comprehensive educational institutions.

The article reveals the problems of technological preparation of students of secondary schools, including the current state formation in them of technological culture, taking into account changes that have occurred in education and socio-economic development of society.

Keywords: technology, technological training, educational field of "technology" technological culture, secondary schools, pupils.

Трегуб О. Д.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

МЕТОДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМУ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядаються методи впровадження проблемного навчання в систему гуманітарно-технічної підготовки учителів технологій. Розповідається про застосування нових методів проблемного навчання на прикладі дисципліни "Інформаційно-технічні засоби навчання"

Ключові слова: гуманітарно-технічна освіта, проблемне навчання, інформаційно-технічні засоби навчання.

Сучасна вища школа переживає період перебудови та докорінних змін, зумовлених входженням нашої країни у світовий науково-освітній простір та переорієнтацію роботи вищих навчальних закладів з урахуванням принципів Болонської декларації. Ці зміни зумовлені підвищенням вимог до конкурентоздатності майбутніх фахівців на світовому ринку праці, глобалізацією та інтеграцією в усіх сферах життя. Процес інтеграції зумовлює підвищення мобільності фахівців, що виражається в їх спроможності швидко змінювати місце і сферу діяльності, набувати нових умінь, перебирати на себе різні соціальні ролі. Сучасна педагогічна наука шукає нові шляхи до формування особистісних якостей майбутнього фахівця, які допомогли б йому швидко адаптуватися в нових соціальних умовах. Одним із таких методів вважають проблемне навчання.

Мета статті – висвітлити методи впровадження проблемного навчання в систему гуманітарно-технічної підготовки вчителів технологій.

Останнім часом з'явилося багато публікацій, присвячених шляхам перебудови системи вищої освіти України [1]. Л. Дарійчук пише про необхідність виховання таких громадян, які здатні на вирішення проблем, що постають перед нашим суспільством, можуть мислити самостійно [2].

Але питання використання проблемного навчання при вивченні дисциплін гуманітарно-технічного циклу ще недостатньо висвітлене в науковій літературі.

Принципи гуманізації та гуманітаризації освіти втілюються в навчально-виховному

процесі шляхом застосування інноваційної освіти, яка забезпечує інтенсифікацію навчання. Інтенсифікація навчання – це впровадження нових методів та засобів, що забезпечують підвищення якості підготовки спеціалістів на основі подальшої активізації навчання та більш повного врахування психолого-педагогічних закономірностей формування знань, умінь, навичок; урахування індивідуальних особливостей психіки студента та використання психофізіологічних засобів підтримання працездатності студентів та викладачів, а також використання досягнень науково-технічного прогресу у процесі навчання. Оскільки навчання є багатостороннім процесом, у якому задіяні декілька складових та на роботу якого впливають багато факторів, необхідно зазначити, що основне навантаження зі створення умов для інтенсифікації навчання несе на собі викладач. До його компетенції входять такі завдання:

- оптимальний відбір навчального матеріалу;
- ефективне використання технічних засобів навчання, медіа-технологій, комп'ютерної техніки тощо;
- набуття навичок управління, розподіл навчального матеріалу в часі, використання соціально-психологічних методів забезпечення результативного навчання;
- забезпечення студентів матеріалами для самостійної роботи;
- удосконалення педагогічної майстерності та навичок педагогічного спілкування;
- забезпечення зв'язку нових та раніше набутих навчальних повідомлень;
- широке застосування активних методів навчання, у тому числі парної та групової роботи, рольових та навчальних ігор, проблемного навчання [1].

Проблемне навчання є дієвим засобом формування нових якостей особистості, без яких неможлива якісна професійна діяльність майбутнього фахівця. Уміння прогнозувати і проектувати свою навчальну (а в подальшому – і професійну) діяльність є однією з якостей, якої особистість набуває у процесі інноваційного навчання. Процес вирішення проблеми проходить певні визначені етапи, з якими викладач має ознайомити студентів для того, щоб навчити їх самостійно виконувати всі проблемні завдання: постановка проблеми, визначення необхідних ресурсів для розв'язання цієї проблеми, організація колективу виконавців поставленого завдання, їх навчання для отримання знань і навичок, необхідних для вирішення проблеми, організація роботи з вирішення проблеми, поточний контроль і корекція, заключний контроль, визначення внеску кожного учасника в розв'язування проблеми, оцінювання результатів діяльності.

Проблемне навчання, з точки зору В. А. Сакун [3], є найефективнішим методом навчання у вищому навчальному закладі. Воно являє собою процес творчості студентів, які поставлені перед необхідністю виконувати нестандартні завдання, у результаті чого засвоюються нові знання, уміння, навички. У процесі проблемного навчання студенти мають можливість:

- самостійно формулювати проблему;
- висувати гіпотезу й знаходити засоби її перевірки;
- аналізувати зібраний матеріал і давати пропозиції щодо методів його обробки;
- обґрунтовувати можливість практичного застосування отриманих результатів;
- визначати міру особистої творчої та прикладної участі у вирішенні проблеми.

Такий підхід дозволяє під час навчання набувати творчі уміння і навички.

Метод проблемного навчання, як констатують науковці [4], дає найкращі результати, якщо дотримуватися трьох головних умов:

- створення необхідної мотивації студентів;
- виникнення проблеми на кожному етапі вивчення певного навчального матеріалу;
- наукової важливості інформації та її значимості для студента.

Намагаючись визначити наскільки умови навчання гуманітарно-технічних

дисциплін у педагогічному університеті сприяють розвитку умінь та навичок, необхідних сучасному фахівцю, ми розглянули робочу та навчальну програми дисциплін гуманітарного циклу.

Робоча навчальна програма дисципліни “Інформаційно технічні засоби навчання” (за професійним спрямуванням) для студентів спеціалізації інформаційна техніка, на наш погляд, забезпечує умови для втілення проблемного навчання шляхом залучення важливої наукової інформації, яка становить інтерес для студентів та сприяє розвитку їх пізнавальної діяльності, розширенню світогляду, формуванню умінь і навичок, створює умови для необхідної мотивації.

Підручники та навчальні посібники, які задіяні у процесі навчання, побудовані на матеріалах, підібраних з оригінальної наукової літератури й посібників, написаних викладачами кафедр. Отже, немає сумніву, що такі автентичні матеріали мають розвивати науковий інтерес, зацікавленість студентів у майбутній професійній діяльності та сприяти створенню необхідної мотивації й забезпечувати наукову важливість та значимість для майбутніх спеціалістів [5].

Проводячи дослідження шляхів і методів формування загально-педагогічної компетенції студентів фахової підготовки вчителів технологій, ми намагалися організувати навчальну роботу таким чином, щоб вона якнайкраще сприяла формуванню загальної культури студентів. Досвід показує, що найбільш ефективними прийомами навчання при вивченні дисциплін гуманітарно-технічного циклу в фаховій підготовці вчителів технологій є такі, що забезпечують неформальний підхід до засвоєння інформатики і техніки: складання кросвордів, організація рольових та ділових ігор, міні конференції, обговорення презентацій, конкурси, дискусії тощо. Такі види навчальної діяльності (з елементами проблемного навчання) найбільше сприяють розвитку впровадження інформаційних технологій, комунікативної здатності, розширенню кругозору.

Аудиторна робота під час практичних занять із дисциплін гуманітарно-технічного циклу надає багато можливостей для розвитку та формування компетенції студентів технічних спеціальностей. Наприклад, вивчаючи тему “Класифікація інформаційно-технічних засобів навчання” зі студентами інституту гуманітарно-технічної освіти педагогічного університету, доцільно було б запропонувати такі види роботи в аудиторії:

а) на початку вивчення теми запропонувати студентам підготувати додаткові навчальні повідомлення, які не пов’язані з безпосередньою темою заняття, але пов’язані з тематикою, що вивчається, та дає змогу розширити кругозір студентів і підвищити їх загальну культуру, наприклад, повідомити про новітні засоби інформаційної техніки чи організувати короткі (5-7 хвилин) виступи студентів про поточні події, пов’язані з тематикою заняття. Під час підготовки такої інформації студент вчиться користуватися додатковими (окрім підручника) джерелами інформації, самостійно вибирати те, що може зацікавити його товаришів, обробляти цю інформацію, доводячи її до такого вигляду, який був би прийнятний до використання в аудиторії (випишує та перекладає нові слова, скорочує текст чи пояснює терміни тощо). Така форма роботи дає змогу розвивати мовну та морально-етичну складові загальнокультурної компетентності, розширює кругозір студентів, знайомить їх із новітніми досягненнями у сфері їх професійних інтересів, навчає риторики, того, як утримати увагу аудиторії, а також містить у собі елементи проблемного навчання. Подібні форми роботи можна використовувати як індивідуально, так і в групі з 2-3-х студентів;

б) при повторенні та закріпленні вивченого матеріалу (цей вид навчальної діяльності є одним із важливих етапів навчальної роботи) можливе використання таких прийомів: організація діалогів, круглих столів, міні конференцій. При вивченні теми

“Сучасні ТЗН” можна запропонувати студентам організувати круглий стіл, де б обговорювалися сучасні технічні засоби навчання, що використовуються у навчальних закладах освіти. Пропонується така його тематика: медіа-технології навчання, інтерактивні методи навчання, аудіо– та відео технічні засоби навчання тощо. Така форма роботи безперечно сприяє розвитку загальної культури студентів, забезпечуючи більш детальне ознайомлення студентів із освітніми технологіями навчання, а також розвиток комунікативного компоненту та морально-етичних норм спілкування. Такі форми роботи студенти мають опанувати при безпосередній участі викладача. Під час їх використання вперше викладач консулює студентів при виборі матеріалу, перевіряє готовність до виступу, допомагає визначити ролі, які вони будуть виконувати.

Торкаючись проблеми вивчення певного навчального матеріалу, можемо зауважити, що такий підхід потребує від викладача неабиякої майстерності та енергії. Необхідно здійснити перехід від менторсько-навчальної методики до такої манери спілкування, яка б давала змогу створити атмосферу довіри, взаємоповаги, взаєморозуміння та сприяла б повному розкриттю інтелектуально-духовного потенціалу особистості. Викладач має продумувати кожен етап заняття з метою формування проблемного завдання.

Подібні види навчальної діяльності (з елементами проблемного навчання) найбільше сприяють розвитку технологічного процесу, комунікативної здатності, розширенню кругозору; підвищують рівень ознайомленості студентів із засобами інформаційної техніки, розвивають самостійну діяльність, індивідуальний підхід до вирішення ситуації, які є частиною фахової підготовки вчителів технологій.

Як показує практика, застосування проблемного навчання в різнорівневих за підготовкою групах дає найкращий результат. Не рекомендується перевантажувати заняття подібними видами та прийомами роботи, необхідно навчати використання подібних прийомів по одному.

Використання проблемного навчання з більш ефективним засвоєнням професійних знань сприяє розвитку самостійності (розвиток уміння зв’язно висловлювати свою думку, правильно формулювати свої доповіді тощо), морально-етичної (прояви толерантності, уміння поважати думку інших, уміння працювати в гетерогенних групах, культура спілкування тощо) складових загальної культури студента. Таким чином, створюються кращі умови для оволодіння загальнокультурною компетенцією.

Сама сутність проблемного навчання полягає в тому, щоб розкрити внутрішній світ людини з її бажаннями, прагненнями, цінностями. Розглядаючи певну проблему, окреслюючи шляхи і методи її вирішення, організовуючи роботу з вирішення цієї проблеми, студент демонструє свої культурні та духовно-моральні цінності як ті, що вважаються позитивними, так і ті, які вважаються негативними. Спільна робота дає можливість визначити лідера та розподілити ролі і визначити міру особистого внеску кожного студента у вирішення проблеми. Таким чином, відбувається не тільки процес навчання, опанування студентом певного обсягу знань, що є набагато важливішим, таке навчання створює умови для формування нових якостей характеру особистості: уміння працювати за умов, що постійно змінюються, перебирати на себе роль організатора, орієнтуватися у швидкоплинному потоці інформації. З іншого боку, такі неформальні прийоми дають можливість звернутися до внутрішнього світу людини, побачити глибину почуттів, широту інтересів і рівень внутрішньої культури та скоригувати педагогічний вплив на особистість з урахуванням необхідності формування відповідних компетенцій особистості.

Висновки. У цій роботі ми намагалися розглянути теоретичну базу впровадження інноваційних технологій проблемного навчання у практику викладання гуманітарно-технічних дисциплін на прикладі дисципліни “Інформаційно-технічні засоби навчання”

(за професійним спрямуванням). Ми визначили теоретичні засади впровадження цих технологій, практичні напрями їх застосування в навчальному процесі. Нами було проведено цикл занять із застосуванням елементів проблемного навчання і підтверджено, що впровадження таких технологій у практичну діяльність має значний позитивний вплив на процес формування загальної культури студентів фахової підготовки майбутніх учителів технологій ВНЗ.

Використана література:

1. Сакун В. А. Организация и методика профессионального обучения / В. Сакун. – М.: ФОРУМ-ИНФРА-М, – С. 133-138.
2. Дарійчук Л. Система освіти в Україні: реформування чи оновлення? / Л. Дарійчук // Вища школа. – 2004. – М. 1 – С. 29-40.
3. Трайнев В. А. Менеджмент и маркетинг в образовании, науке и производстве и его информационное обеспечение / под общ. ред. проф. В. А. Трайнева / Трайнев В. А., Дмитриев С. А., Пинчук И. И. – М.: Издательско-торговая корпорация “Дашков и Ко”, 2008. – 268 с.
4. Довідник з підготовки фахівців / уклад.: В. Бабак, М. Кулик, А. Полухін. – К.: НАУ, 2004. – 342 с.
5. Модернізація системи вищої освіти: соціальна цінність і вартість для України: монографія / Серія: “Модернізація вищої освіти. Світоглядно-педагогічні проблеми”. – К.: “Педагогічна думка”, 2007. – 257 с.

Трегуб О. Д. Методи внедрения проблемного обучения в систему гуманитарно-технической подготовки учителей технологий.

В статье рассматриваются методы внедрения проблемного обучения в систему гуманитарно-технической подготовки учителей технологий. Рассказывается о применении новых методов проблемного обучения на примере дисциплины “Информационно-технические средства обучения”

Ключевые слова: гуманитарно-техническое образование, проблемное обучение, информационно-технические средства обучения.

Tregub O. D. Methods introduction of problem educating in system of humanitarian-technical preparation in teachers technologies.

The methods of introduction of the problem educating of humanitarian-technical preparation of teachers of technologies are examined in the article. Told about application of new methods of the problem educating on the example of discipline “Informatively-technical facilities of educating”.

Keywords: humanitarian-technical education, problem educating, informatively-technical equipments of educating.

**Туташинський В. І.
Інститут педагогіки НАПН України**

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ

Обґрунтовуються концептуальні положення системи професійної орієнтації. Розкриваються структура системи профорієнтації та напрями її удосконалення в Україні.

Ключові слова: концепція, система, структура системи професійної орієнтації, профільне навчання, професійне самовизначення.

Вступні кампанії до вищих навчальних закладів, під час яких відмічалось масове подання документів випускниками шкіл України відразу до багатьох університетів за різними спеціальностями та ускладнення працевлаштування молодих спеціалістів в умовах зростання конкуренції на ринку праці особливо виразно показали одну з